

Island

Geografie a přírodní podmínky

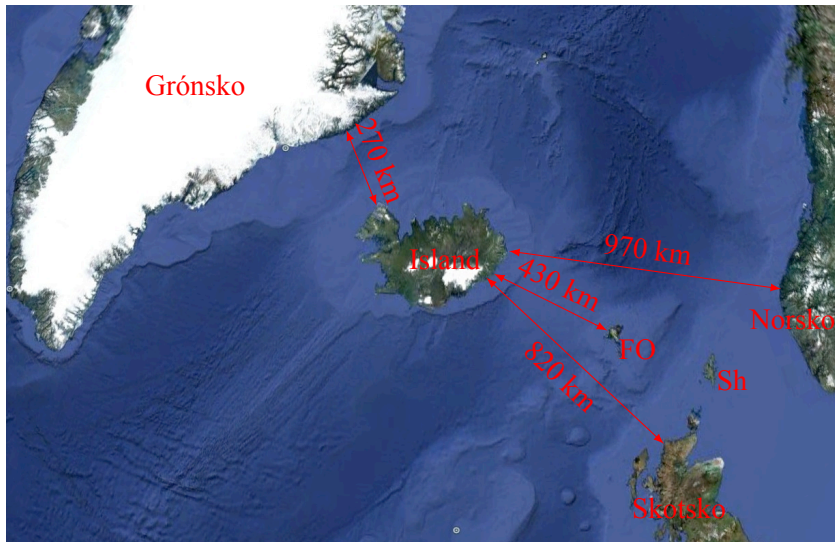
Historický přehled

Současná situace

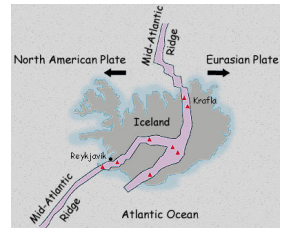
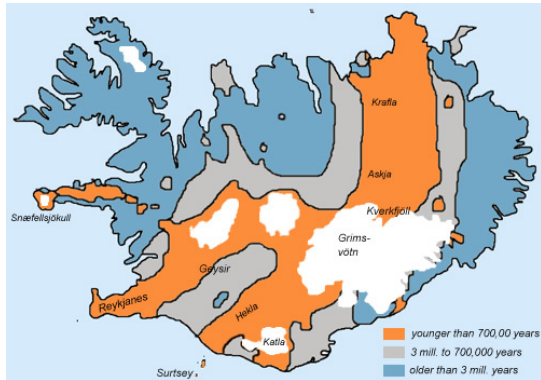
Kultura

Jazyk

Zeměpisná poloha

Geologie

Krajina

Fauna

Historický přehled

- ▶ ? - irští poustevníci
- ▶ **9. st.** - Seveřané (hlavně Norové, často přes ostrovy, Irsko)
- ▶ **930** - ustavení sněmu (Alþingi) na Sněmovních pláních
- ▶ **1000** - formální přijetí křesťanství na sněmu
- ▶ **1262** - občanská válka končí podřízením se norské koruně
- ▶ **1380** - Kalmarská unie > dánská moc... obchodní monopol, etc.
- ▶ **1783** - erupce Laki, hladomor
- ▶ **1814** - rozpad unie, Island zůstává Dánsku
- ▶ **pol. 19. st.** - národní obrození, požadavky suverenity
- ▶ **1874** - ústava, část. samospráva
- ▶ **1904** - samospráva, dohoda s Dánskem (do 1940)
- ▶ **1918** - „Království Island“ v pers. unii s Dánskem
- ▶ **1940** - obsazení britským a následně americkým vojskem
- ▶ **1944** - osamostatnění, vznik Islandské republiky

Reykjavík

Politická situace

- ▶ republika, jednokomorový parlament (63), prezident
- ▶ žádná armáda, jen policie a pobřežní ochrana
- ▶ člen NATO, EHS, EFTA, Schengenského prostoru, atd. - nikoliv EU, ale podána žádost (2009)
- ▶ tradičně člen „severské unie“
- ▶ státní církev (luteránská, 77%), asi 5% bez vyznání, 1.35% jiné vyznání než křesťanské
- ▶ ofic. jazyk: islandština, znakový jazyk (od 2011)

- ▶ rukopisy - pýcha středověkého Islandu, jediné svědectví o předkřesťanské severoevropské kultuře
- ▶ nuzné podmínky > americká kultura, marnotratnost (džípy, moderní technika, luxusní zboží)
- ▶ také moderní literatura, hudba všech žánrů, výtvarné umění
- ▶ věda - hlavně geologie, meteorologie, genetika, staroseverské bádání, námořní a rybářská technika
- ▶ know-how ve využívání geotermálních zdrojů
- ▶ tradice bizarních pokrmů (shnilý žralok, vařené ovčí hlavy, masné pokrmy konzervované syrovátkou, atd.)

Islandská specifika

- ▶ tykání (jako všude na severu)
- ▶ Island'ané nemají (většinou) příjmení, oslovují se křestními jmény a podle nich třídí např. i telefonní seznam; rodina nemá společné příjmení (manželka ani děti); výjimečně od imigrantů / umělecké pseudonymy (Nordal, Laxness, atd.)
- ▶ patronymický systém „druhých/třetích jmen“: Gunnarson = syn Gunnara, Gunnarsdóttir = dcera Gunnara
- ▶ znalost angličtiny, málokdy komunikativní znalost skand. jazyků (ač povinné) = tzv. „skandinávština“
- ▶ suchý až černý humor, obliba v mystifikaci; stručné vyjadřování, málo projevů citů, sentimentality (x emoce více)
- ▶ „rodinná atmosféra“ (všichni jsou nějak spřízněni, znají se), velká společenská soudržnost; rodinné srazy - až stovky lidí
- ▶ smysl pro čest (ústní dohody platí); nízká kriminalita (venkov dodnes: nezamykají se domy ani auta)
- ▶ velká odolnost, chladné hlavy, pragmatismus – Island'ana jen tak něco nerozhodí (sopky, zemětřesení, krize,...)

- ▶ ještě „donedávna“ nutnost imigrantů přijímat islandská jména
- ▶ minimální přejímání cizích slov (křesťanství: kirkja, biskup; menší vliv dolní němčiny, franc. než ve Skandinávii)
 - ▶ **sími** – telefon
 - ▶ **sjónvarp** – televize
 - ▶ **útvarp** – rozhlas
 - ▶ **tölva** – počítač (tala + völva)
 - ▶ **örgjörvi** – procesor
 - ▶ **dráttarvél** – traktor
 - ▶ **flugvél** – letadlo
 - ▶ **rafmagn** – elektřina
 - ▶ **geisladiskur** – CD, optický disk
- ▶ nové složeniny i odvozeniny starých kořenů, recyklace starých (zapomenutých) slov pro nové věci
- ▶ zajímavý význam mnoha domácích výrazů/složenin (rodina = *ffjölskylda* = „mnoho-povinnost-nost“)

Text

Hver maður er borinn frjálss og jafn öðrum að virðingu og réttindum. Menn eru gæddir vitsmunum og samvisku, og ber þeim að breyta bróðurlega hverjum við annan.

Zvláštnosti pravopisu

- ▶ **Þ/þ** - starý runový znak; (jako angl. *th* v *think*) > *t* (*d*)
- ▶ **Ð/ð** - z anglosas.; (jako angl. *th* v *this*) > *d* ve skand. jaz.
- ▶ **ö** [ø], **æ** [ai]
- ▶ samohlásky s čárkou – kdysi délka, dnes kvalita: **á** = [au] (skand. „å“); **é** = je (od 1929); **í** = zavřené [i]; **ó** = [ou]; **ú** = [u]; (vs. **u** = [ü] jako v nor./švéd.); délka se dnes řídí stejnými pravidly jako v moderních skand. jazycích
- ▶ **z** se (oficiálně) nepoužívá od roku 1974 > **s**; **c/q/w** jen v cizích slovech
- ▶ **i** = **y**, **í** = **ý** (jako v češtině)

- ▶ **západoseverský** - zachovává diftongy (einn > en, ey > ø, brauð > brød)
- ▶ dnes spíše **ostrovní**:
 - ▶ zachovalý gramatický systém / morfologie: 4 jmenné pády, 3 rody, časování sloves dle osoby, čísla, času a způsobu (vč. subjunktivu), skloňování zájmen i číslovek 1-4, shoda podmětu s přísudkem, shoda příd. jména s pod. jm. (pád, číslo, rod) i v predikativu, atd.
 - ▶ drobné posuny ve slovní zásobě a syntaxi
 - ▶ největší změna: výslovnost
 - ▶ dodnes aktivně přehláska v kořeni (umlaut) jako součást flexe (barn > börn, mamma > mömmu, Anna > Önnu)
 - ▶ nominativ s přehláskou nebo koncovkou (Hervör, hestur)
- ▶ postpozitivní člen jako ve skand. jazycích (barn-ið > barn-et, hestur-inn > hest-en, kona-n > kone-n)
- ▶ v nepřízvuč. slabikách: a, i, u > e (dán.), e/a (švéd.), e/a/(i/u) (nynorsk)

Zvláštnosti výslovnosti

- ▶ **znělost** u plovív prakticky neexistuje: p/t/k se od b/d/g liší hlavně přídechem (v přízvučných pozicích)
- ▶ **preaspirace** - před -pp-/-tt-/-kk- (a dalšími: p/t/k + l/n): ekki, epli, þetta, takk,...
- ▶ **ztráta znělosti** se týká i sonorních hlásek l/m/n/r (lambi x lampi)
- ▶ **disimilace**: ll = [tl], nn = [tn] (po dvojhláskách), rn = [(r)tn], -rl- [(r)tl]
- ▶ **výslovnost s** někde mezi českým s a š (těžko rozlišují)
- ▶ další změny: hv = [kv], au = [öü], fl = [pl] (Keflavík), fn = [pn] (hrafn, nafn), -ft- = [pt] (Skaftafell), -ps/pk/pt- = [fs/fk/ft]
- ▶ **f** - intervokalicky [v] (hafa)
- ▶ **g** - před i/y jako [j]; intervokalicky jako třená hláska [ɣ]

Eyjafjallajökull

